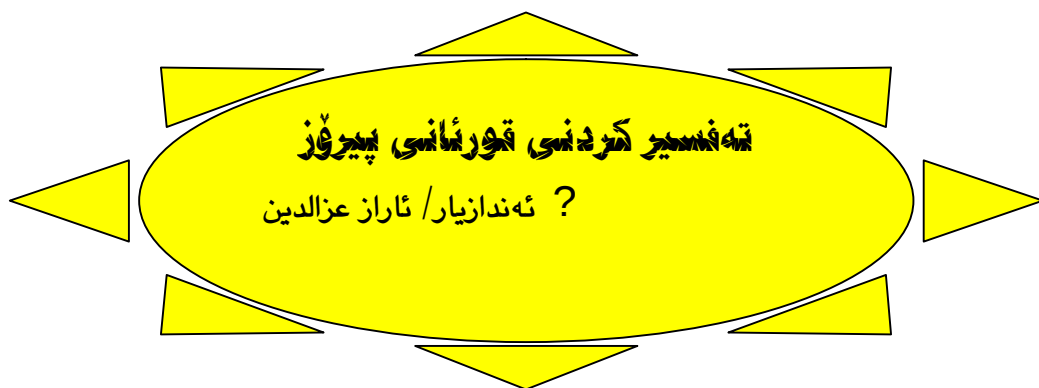

فېربوونى تەفسىرى قورئان واجبه :

خوای گه وره دهفه رموئیت :
﴿ كِتَابٌ أَنْزَلْنَاهُ إِلَيْكَ مُبَارَكٌ لِيَدَّبَّرُوا آيَاتِهِ
وَلِيَتَذَكَّرَ أُولُو الْأَلْبَابِ ﴾ [ص: ۲۹].

واته : (ئیمه ئەم کتابەمان دابەزاندوه بۆ
سەر تو ئەى پیغەمبەر d که کتیبیکى
پر بهرەگەتە بۆ ئەوہى که دەخوئینی
و ئەوہى کارى پى دەکات و ئەوہى
حوکمی پى دەکات وەبەرەگەتى لیوہ
بە دەست دینن بۆ ئەوہى لە ئایەتەکانى
قورئان ورد ببنەوہ و بگەن بە ماناکانى
وہ خاوہن عەقلەکان پەندو ئامۆزگارى لی
وہربگرن)

وہ لەچەندین ئایەتى تردا سەرزنەشتى
ئەوانە دەکات که لە قورئان و ورد
نابنەوہ و بەکەسانیک وەصفیان دەکات که
قوفلل لەسەر دلیان دراوہ وەک

q

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على
نبينا محمد وعلى آله وصحبه أجمعين، وبعد:
تەفسىر لە زمانەوانیدا: لە (فسر) وە
هاتووہ واتە: لا بردنى پەر دە لەسەر
شتیکى داپۆشراو و لا بردنى ئەو شتەى که
دایپۆشیوہ .

لەزاراوہى شەرعدا: پوونکردنەوہى
واتاکانى قورئانە، ئیمامى (بدرالدين
الزركشى) ئەفەر موئیت: (التفسير علم يفهم
به كتاب الله المنزل على نبيه محمد d و بیان
معانيه واستخراج احكامه وحكمه).

واته : (تەفسىر ئەو زانستەیه که بەهۆیەوہ
لەکتیبى خوا که دابەزیوہ بۆ سەر
پیغەمبەر d تى دەگەین وەبۆ
پوونکردنەوہى واتاکانى و دەرکردنى
حوکمەکانى).

دهفه رموئیت: ﴿فَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا﴾ [محمد: ٢٤].

سهله فی صالح ۷ فیبری خویندنه وهو مانا کانیشی ده بوون ئه و کات ده یان توانی کار به قورئان بکه ن به و شیوه یه ی خوای گه وره مه به سستی و ئه یه وئیت، چونکه کارکردن به شتی ماناکه ی نه زانی مه حاله)، ابو عبد الرحمن السلمي دهفه رموئیت: حدثنا الذين كانوا يقرؤنا القرآن كعثمان بن عفان وعبدالله بن مسعود ۷ أنهم كانوا إذا تعلموا من النبي d عشریات لم يتجاوزوها حتى يتعلموا ما فيها من العلم والعمل).

واته: (ئه وانه ی که قورئانیان پی ده خوینانین وه کو عوسمانی کوپی عه فغان وعبدالله ی کوپی مسعود ۷ پیان راگه یان دوین کاتی ده ئایه ت له پیغه مبه ره وهو فی ربووینایه d به سه ریدا تی نه ده په رین و ئایه تی تر فی نه ئه بووین تا وه کو چی زانستی تیا هه یه فی نه بووینایه وهو چوئیتی کارکردنیشمان پی ی).

شیخ الاسلام ابن تهیمیه ئه فه رمی:

(والعادة تمنع أن يقرأ القوم كتاباً في فن من العلم كالمطبخ والحساب ولا يستشرحوه فكيف بكلام الله تعالى الذي هو عصمتهم وبه نجاحهم وسعادتهم وقيام دينهم وديانهم). واته: خه لکی هچ کتیبی ناخویننه وه له زانسته کانی وه ک پزیشکی و بیرکاری تا کو شهرح نه کری بویان ئه ی چو قورئان ئه خویننه وهو فیبری ته فسیری نابن که پاریزه ریان وه وه هوی رزگاری و خوشبه ختی و راوه ستاوی دین و دونیا یانه وه پیویسته له سه ر ئه هلی علم که قورئان روون بکه نه وه بو خه لکی له پیی دهرس و محازره اته وه یان له پیی نویسنه وه یان ریگه یه کی تر.

خوای گه وره ئه فه رمی: ﴿وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنَهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ﴾ [آل عمران: ١٨٧]. واته: کاتی خوای گه وره په یمانیه له ئه هلی کتاب (گا ور و جوله که) وه رگرت که کتیبه که یان روون بکه نه وه بو خه لکی و نه یشارنه وه، که وا دینی ئیسلام دی بو ئه وه ی شوینی بکه ون.

نوهی پیویسته له سهر نه و که سهری

ته فسیری قورئان نه کات

نوهی پیویسته له سهری نه و هیه نه و که سهر هه ست بکات و هرگپری خوی گوره هیه کاتی قورئان ته فسیر نه کات وه نه و شاهیدی ددات له و هی خوی گوره له م نایه ته چی مه به سته، جا نابی به بی زانست قسه بکات، چونکه نه و کاته نه که ویتته ناو حرامه وه و وه سزای زور توندی له سهره له روژی دوی، خوی گوره نه فهرمی:

﴿قُلْ إِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّي الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطْنَ وَالْإِثْمَ وَالْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ وَأَنْ تُشْرِكُوا بِاللَّهِ مَا لَمْ يُنْزَلْ بِهِ سُلْطَانًا وَأَنْ تَقُولُوا عَلَى اللَّهِ مَا لَا تَعْلَمُونَ﴾

[الأعراف: ۳۳].

واته: نهی محمد d پییان بفهرمه خوی گوره حرامی کردوه کاری داوین پیسی نه و هی به ناشکرا نه کری و نه و هی به نهینی، وه تاوان وزولم و ده ست دریژی کردنه سهر خه لکی وهاوبه ش برپاردان که هیچ به لگه هیه کی بو دانه به زاندوه، وه قسه له سهر خوا بکات به بی زانست.

هه روه ها نه فهرمی:

﴿وَيَوْمَ الْقِيَامَةِ تَرَى الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ وُجُوهُهُم مُّسْوَدَّةٌ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْمُتَكَبِّرِينَ﴾ [الزمر: ۶۰].

واته: له روژی دوايیدا نه یان بینی نه وانه ی درو یان بو خوا هه لبه ستوه پرو یان په شه، نایا دوزه خ شوینی لوت به رزه کان نی ه؟

مهرجه کانی نه و که سهری ته فسیری

قورئان نه کات:

زانایان ره حمه تی خویان لی بی چه ند مهرجیکیان داناوه بو نه و که سهری ته فسیری قورئان نه کات له وانه:

۱- عه قیده هیه کی پاک و سه لامه تی هه بی: عه قیده کاریگه ری زوری به سهر خاوه نه که هیه وه هیه، چونکه کاتی نایه تی ته فسیر بکا پیچه وانه ی عه قیده که ی خوی بی نه و نایه ته که ته نویل نه کاو مانا که ی نه گورپی و نه بیته ریگر له شوین که وتنی خه لک بو حه ق.

۲- شوین که وته ی هه واو ئاره زوو نه بی: چونکه هه واو ئاره زوو وا له خاوه نه که ی نه کات که هه ول بدات بو سه رخستنی مه رزه به که ی و هه لخه له تاندنی خه لکی به

قسهی نه رم و رازاوه وهك كۆمه له كانی
قه ده ری و موعته زیله و..... هتد.

۳- ئه بی سهره تا ته فسیری قورئان به
قورئان بکات، چونکه خوای گه وره
قورئانی دابه زاندووه و خویشی زاناتره
به مه به سته کانی قورئان، هه روه ها قورئان
له هه ندی شویندا باسی شتیکی کردووه
به کورتی به لام له شوینی تردا به دریژی
باسی کردووه و زیاتر روونی کردووه ته وه.
نمونه ی ته فسیری قورئان به قورئان
خوای گه وره ئه فه رمی:

﴿أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ
يَحْزَنُونَ﴾ [یونس: ۶۲]. وه وشه ی (أَوْلِيَاءَ)
ی له دوی ئایه ته که وه به ﴿الَّذِينَ آمَنُوا
وَكَانُوا يَتَّقُونَ﴾ [یونس: ۶۳] ته فسیر
کردووه.

۴. ته فسیر کردنی قورئان به
فه رمووده کانی پیغه مبه ر d چونکه
پیغه مبه ری خوا d گه یه نه ری ئه م
دینه یه له لایه ن خوای گه وره وه،
وه زاناترین که سه له ناو خه لکدا به
مانا کانی قورئان، خوای گه وره ئه فه رمی:
﴿وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الذِّكْرَ لِتُبَيِّنَ لِلنَّاسِ مَا نُزِّلَ
إِلَيْهِمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُونَ﴾ [النحل: ۴۴].

واته: ئه ی محمد d ئیمه ئه م
قورئانه مان بۆ تو دابه زاندوه بۆ ئه وه ی بۆ
خه لکی پوون بکه یته وه، وه به لکو
ئه وانیش بیرکه نه وه، وه فه رمووده کانی
پیغه مبه ر d رافه کار و روون که ره وه ی
قورئان.

پیغه مبه ری خوا d ئه فه رمی:
(أَلَا إِنِّي أُوتِيتُ الْقُرْآنَ وَمِثْلَهُ مَعَهُ)^(۱).
واته: قورئانم بۆ هاتوه وه هاشیوه شی
له گه لیدایه.

واته: سوننه ته کانی پیغه مبه ری خوا d.
نمونه ی ته فسیر کردنی قورئان به
فه رمووده، خوای گه وره ئه فه رمی:
﴿لِلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ﴾
[یونس: ۲۶].

پیغه مبه ری خوا d (زِيَادَةٌ) ی به ته ماشا
کردنی خوای گه وره ته فسیر کردووه وهك
له هه دیسی صحیح مسلم داهاتوه.
عن صهیب بن سه نان C عن النبي d في
حديث قال فيه: ﴿فكشفت الحجاب فما
أعطوا شيئاً أحب إليهم من النظر الى ربهم

(۱) صحیح سنن أبي داود: ۴۶۰۴، صحیح الجامع
الصغير: ۲۶۴۳.

عزوجل ثم تلا الآية^(۲) ﴿لِّلَّذِينَ أَحْسَنُوا الْحُسْنَىٰ وَزِيَادَةٌ﴾ [يونس: ۲۶] .

واته: پيغه مبهري خوا d فهرمووی له پوڅي قيامه تدا پهرده له نيوان خوا و ئيمان داران لائهدري له بهه شتدا، نه وانيش هيچ شتي خوشتر نيه لايان له وانه ي پييان دراوه له سهر کړنې خواي گه وره پاشان ناياته که ي خوینده وه.

ه. نه گهر نه يتواني ناياته که به قورئان و فهرمووده ته فسیر بکا نه و به وته ي صه حابه کان V ته فسیری نه کا: به تاييه تي زاناکانيان و نه وانه ي گرنگيان به ته فسیر داوه، چونکه قورئان له سهرده می نه واندا و به زمانی نه وان هاتوته خواره وه وه زاناکانيان که س بوونه به کات و شوینی دابه زیني ناياته کان و هو ي دابه زینيان (اسباب نزول) وه ک عبدالله ي کور ي مسعود C نه فهرمی:

﴿اللّٰهُ الَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ مَا أَنزَلَ سُورَةَ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ إِلَّا وَأَنَا أَعْلَمُ بِئِنَّ نَزَلَتْ، وَلَا أَنزَلَ آيَةً مِنْ كِتَابِ اللَّهِ إِلَّا وَأَنَا أَعْلَمُ فِيمَنْ نَزَلَتْ﴾.

واته: سویند به و خوايه ي که هيچ خوايه کی تری حق نيه که شایانی پهرستن بیت غهیری نه و هيچ سوره تيکی قورئان دانه به زیوه ئیلا نه زانم له کو ي دابه زیوه، وه هيچ نايه تيک له قورئان دانه به زیوه ئیلا نه زانم له سهر کی دابه زیوه.

وه هه روه ها راستگو ترين که س بوونه له دوا ي پيغه مبهريان له شوین که وتنی حق، وه سه لامه ترين که س بوونه له شوین که وتنی هه و و ئاره زووز.

نمونه ي ته فسیر کړنې قورئان به وته ي صه حابه V ، خواي گه وره نه فهرمی: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ مَرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مِنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ﴾ [النساء: ۴۳] .

وه ريوايه ت کراوه که ابن عباس V وشه ي (لَامَسْتُمْ) ي به جماع (جوت بوونی ژن و میړد) ته فسیر کړدوه.

ه. نه گهر نايه ته که به قورئان و فهرمووده و وته ي صه حابه V ته فسیر نه کرا نه و به وته ي تابعي ته فسیری نه کات.

چونکه له دوا ي صه حابه باشتريان که س بوونه، وه له سهرده می نه ماندا زمانی

(۲) (بلم وابن ماجه والترمذي والنسائي، وانظر : صحيح سنن ابن ماجه: ۱۸۷، وصحيح سنن الترمذي: ۳۱۰۵).

واته: حلال نییه بۆ که سی که ئیمانی به خوا و به پۆژی دواپی هه بی قسه بکات له باره ی کتیبی خواوه (تفسیری قورئان بکات) ئه گهر زانا نه بی له زمانی عهره بی و به شهکانی.

۸. ده بی شاره زای بی له و زانستانه ی که لکاون به قورئانه وه وه ک زانستی خویندنه وه کان (علم القراءات) وه شاره زایی له (اصول التفسیر) وه چهند زانستیکی تر.

۹. ده بی ئه و که سه ی ته فسیری قورئان ئه کات خاوه ن تیگه شتنیکی ورد بی بۆ ده رکردنی حوکم و هه لباردنی مانای باش له گه ل ده که شه رعیه کاندای بگونجی.

**وصلی الله وسلم علی نبینا
محمد وعلی آله وصحبه
أجمعین.**

سه رچاوه کان:

۱. أصول في تفسير و شرحه للشيخ العلامة محمد بن صالح العثيمين.
۲. مباحث في علوم القرآن لمناع قطان.
۳. الإتيان في علوم القرآن للإمام السيوطي.

عه ره بی گورانیکی وای به سه ردا نه هاتوه، وه ته فسیریان له سه حابه وه وه رگروه.

ئه وانه ی به ناوبانگ بوونه له ته فسیر کردندا:

مجاهد، سعید بن جبیر، عکرمه، عطاء بن ابی رباح، حسن البصری، مسروق، سعید بن مسیب، ربیع بن انس، قتاده، ضحاک بن مذاحم ۷..... هتد

نمونه ی ته فسیر کردنی قورئان به وته ی تابعی خوای گه وره ئه فه رمی:

﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾

[الإسراء: ۲۳] . وشه ی (قضى) مجاهد به (وصی) ته فسیری کردوه، وه ربیع بن انس به (اوجب) ته فسیری کردوه.

۷. ده بی شاره زای بی به زمانی عهره بی و به شهکانی: چونکه قورئان به زمانی عهره بی دابه زیوه و تیگه شتنی راوه ستاوه له سه رشاره زایی که سه که له زمانی عهره بی دا مجاهد ئه فه رمی:

(لا يحل لأحد يؤمن بالله واليوم الآخر أن يتكلم في كتاب الله إلا إذا لم يكن عالماً بلغات العرب).